

SÖRMLANDSLÅTEN

Medlemstidning för Södermanlands Spelmansförbund Nr 4 1997

420 Svenska Dansspolskor m.m. från Uppland, Östergötland, Dalarna, Södermanland och Semland.

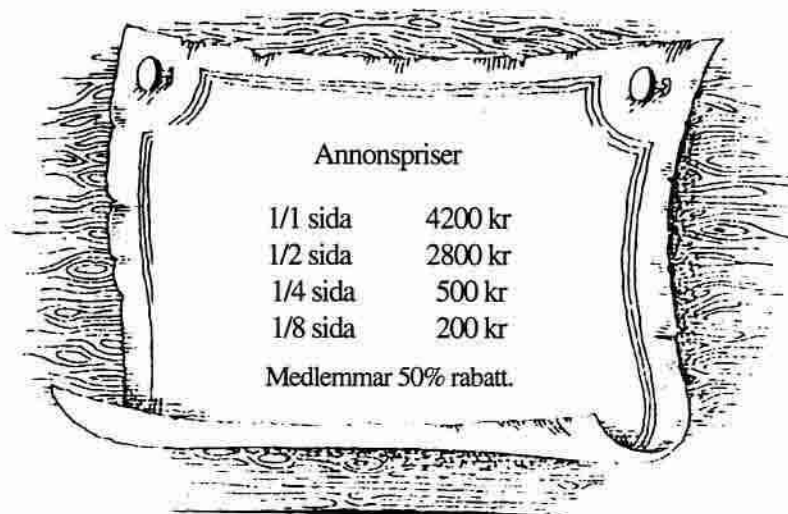
satta för Piano

A. G. ROSENBERG

Faksimiluppplaga utgiven av
SÖDERMANLANDS SPELMANSFÖRBUND
och
SÖRMLÄNSKA FOLKMUSIKFONDEN

Distribution
AB NORDISK FOLKMUSIK
Göteborg

Annonspriser

1/1 sida	4200 kr
1/2 sida	2800 kr
1/4 sida	500 kr
1/8 sida	200 kr

Medlemmar 50% rabatt.

Innehåll

Ordföranden har ordet	1
Bror Andersson	2
Till minne av Ellert Skog	2
Anders Gustaf Rosenberg	3
Fornbyskolan i Vagnhärad	4
Korngryn å fläsk	5
Spelmansstämman i Gnesta	5
Hur man använder en taffel	5
Årsmötet 1998	5
Anders Gustaf Rosenberg	6
Tävling i juletid	8
Allverksamhetshelg	10
Fint förtjänsttecken till Henry Sjöberg	11
Favoriten	11
Melker Andersson	12

Manusstopp för nummer 1-98 är 18 januari.

Ansvarig utgivare:
Nils Häggbom.
Redaktionsadress:
Blidvägen 6,
13757 Västerhaninge
Fax 08-500 312 38

Ordföranden har ordet

"Hösten är kommen och stormarna gny,
svanen tar avsked och svalorna fly..."

Ja, så skaldades det en gång och det är väl fortfarande sant, även om en hel del svanar envisas med att stanna kvar under vintern. Men visst har sommaren flytt och när detta läses har vi inte långt kvar till jul och årsskifte. Hösten och vintern är visserligen både mörk och lång, men är för många av oss den tid när mycket händer och man hinner med en massa saker som försakats och förträngts under sommaren.

För någon tid sedan nåddes vi av sorgebudet att **Ellert Skog**, Nyköping, avlidit. Han var under många år förbundets revisor och i hög grad intresserad av och delaktig i vår verksamhet. Vi kommer att sakna Ellert och kommer att minnas honom som en man som visste vad han ville, som rakryggad stod upp för sina åsikter och som åtnjöt stor respekt och aktning i alla läger. Södermanlands Spelmansförbund tackar Ellert Skog för hans arbete för oss och för den sörmländska folkmusiken. Leif Johansson tecknar minnesord på annan plats i denna tidning.

Katrineholms Spelmanslag firar 50-års jubileum i år och de 18 oktober hade man stor jubileumskonsert i Musikens Hus i Katrineholm. Den talrika publiken bjöds på ett omväxlande, trevligt och väl genomfört program, som visade att det är god klass på Katrineholms Spelmanslag. Vi fick också lyssna till återväxten i form av unga musikanter från Musikskolan. De visade att spelmanlaget har underlag och förutsättningar för verksamheten i framtiden. Med sina 50 år är Katrineholms Spelmanslag ett av landets äldsta spelmanslag och det känns betryggande att kunna konstatera att vitaliteten och spelglädjen i laget inte lider av några ålderskrämpor. Det gör inte Allan Karlsson heller. Han var med redan när laget bildades 1947 och fick stormande applåder för sitt solo-framträdande vid konserten. På kvällen var det fest för medlemmar och inbjudna gäster och det blev ett mycket trivsamt jubileumskalas.

Nästa år skall det satsas extra på kulturen i Sverige. Stockholm är ju kulturhuvudstad och det kommer att spenderas en hel del pengar på bl. a. musik under året. Det är emellertid inte utan en viss undran man kan konstatera att hälften av musikunderhållningen importeras från andra länder. Jag kanske har missuppfattat det hela, det är kanske meningen att vi skall visa upp vad som finns i andra länder. Det finns flera undringar. Gruppen Sörmländske Lekare med dansarna Sinkelipass har varit på turné i Korea. Inför resan har man sökt kulturbidrag bl. a. från Statens Kulturråd för att täcka upp de stora kostnaderna för resan. Enligt uppgift blev det inga pengar och avslaget motiverades med att gruppen inte spelade "världsmusik". Så kan det vara och det är inte alltid lätt att vara människa!

Nästa år vill vi ha in alla uppgifter om arrangeman, spelmansstämmor, konserter och annat med folkmusikinslag tidigt på året. Det är viktigt att vi kan presentera landskapets utbud redan vid årets början och vi tänker ha stämmofoldern och program färdigt redan vid årsmötet som kommer att hållas den **21 mars 1998**. Det är bäst att ni redan nu gör noteringar i kalendern. Vi återkommer med uppgifter om plats och tider.

Jag önskar er allt gott inför den stundande julen och årsskiftet.

Ingemar Skoglund

BROR ANDERSSON

1910–1997

Den 22 oktober 1997 avled vår hedersmedlem, storspelmannen Bror Andersson, Malmköping. Han föddes på Strömtorp, Lilla Malma, den 15 september 1910.

Vid 10 års ålder började han ta ut melodier på sin far Edwards fiol. Efter några år började han spela på stug- och logdanser. I början av 50-talet slog han sig ihop med sin svåger, dragspelaren Sven Stål och det musikaliska samarbetet fortsatte in på 80-talet. Han har även spelat med i Skäldinge bygdeorkester och Husaby-Rekarne kammarmusikgrupp, där repertoaren var klassisk musik. 1951 gick han med i Södermanlands Spelmansförbund, vilket gjorde att han började med en helt ny repertoar som ledde till att

10 spelmän 1956 bildade Malmabygdens Spelmanslag.

1965 var det fyra spelmän kvar i Malmabygdens Spelmanslag. Det var Bror Andersson, Bertil Sjöberg, Ingvar Andersson och Sören Olsson, vilka fick stora framgångar både inom och utom länet i närmare två decennier. På repertoaren stod främst folklig dansmusik.

1968 anordnade Malmabygdens Spelmanslag, med Bror i spetsen, Sparreholmsträffen, Sveriges kanske första danshus, vilket fortfarande lever vidare.

I 13 år spelade han i Flens Folkdanslag och i början på 70-talet blev han musikalisk ledare och spelman för det nybildade Malmabygdens Folkdanslag.

Musiken betydde oerhört mycket för Bror. Hans musikaliska känsla och hans skicklighet på sitt instrument, gjorde Bror till vår tids kanske främste spelman i Södermanland.

Nu har hans Storionio tystnat för alltid. Bror betydde så mycket för mig, både musikaliskt och som vän.

Vi bevarar minnet av Bror Andersson med glädje och tacksamhet.

Sören Olsson, vän och spelkamrat.

Hedersordförande i Södermanlands Spelmansförbund.

Till minne av Ellert Skog

Spelmannen Ellert Skog, Nyköping, är död. Han gick bort i september i år efter en tids sjukdom.

Jag lärde känna Ellert Skog under min tid i Nyköpingshus Spelmansgille på 1970- och 80-talet. När jag kom till gillet som ung, grön spelman var det Ellert, som tog hand om mig och slussade in mig i gänget av gamla spelmannsgubbar, såsom t. ex. Spel-Arvid Karlsson från Trosa, Gustav Nordin från Runtuna, Gustav Axelsson från Ökna och Gunnar Eriksson från Nyköping. Nu är de alla borta och så även Ellert Skog, som nu har förenats med spelkamraterna från förr.

Ellert var alltid glad och vänlig. Vi kom bra överens och vi kunde skoja med varandra. På en av gilletts många resor, som jag var med på – jag vill minnas att vi var

upp till spelmansstämman i Vilhelmina – hoppade jag av i Sundsvall på hemvägen för att hälsa på en kvinnlig kusin, som bor i närheten (vilket var alldeles sant!). Ellert tyckte det var roligt. Jag vet inte vad han trodde då, men efter den gången frågade han alltid, när jag hade damsällskap, om det var en kusin.

Ellert var en sån där person, som man tordes be om hjälp. Man visste att man fick hjälp. 1990 (under Folkmusik- och Dansåret) jobbade jag i Nyköping som folkmusikkonsulent på Stiftelsen Kultur i Sörmland. Jag hade lyckats få Medelpads Spelmansförbund att lägga en uppspelning för samspelsmedaljen i Nyköping och behövde hjälp av någon från orten att bl. a. ordna med matservering under en av kvällarna. Jag ringde Ellert, som genast

tog på sig uppgiften och lade ner mycket arbete på att ordna detta på bästa sätt. Han engagerade en av ortens lokala krögare, med vilken han var bekant, och det blev en mycket lyckad kväll, som uppskattades av alla.

Nu är Ellert borta. Gundhild Skog har mist en make. Nyköpingshus Spelmansgille har mist en spelkamrat, Södermanlands Spelmansförbund har mist en hedersmedlem och jag har mist en kamrat.

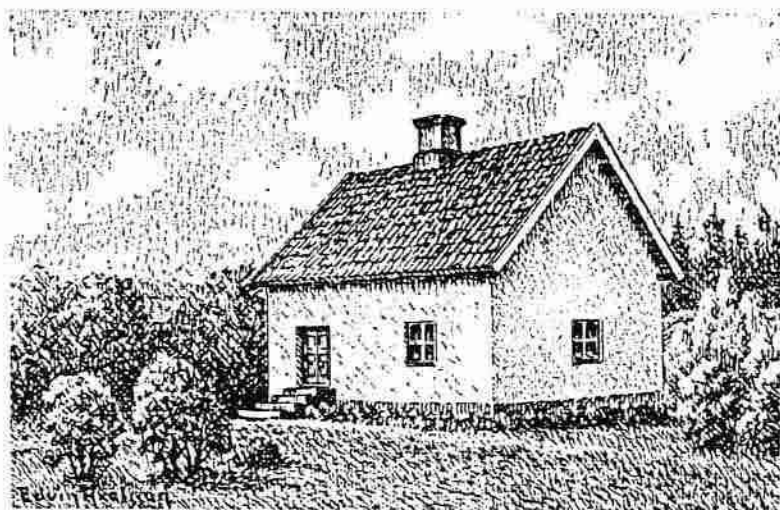
Jag kommer att sakna Ellert Skog!

Må Du vila i frid!

Leif Johansson

Anders Gustaf Rosenberg

Denne man är ju inte minst i sörländska spelmanskretsar en välkänd person. Han föddes 1809 och om det varit så att han och jag växt upp samtidigt skulle vi ha varit nära grannar i Mellösa socken i Sörmland. Jag visste ingenting om honom när jag växte upp men Maj Eriksson i Flenmo berättade för mig för några år sedan att Rosenberg föddes i den lilla stugan Gäddvik i min hemtrakt.

Gäddvik

Teckning av Edvin Axelsson, Örebro

Gäddvik har tidigare tillhört Yxtaholms Säteri vars ägare i mitten av 1700-talet var friherre Gustaf Nils Clodt. Denne man lät under 1750–60-talet uppföra nytt corps-de-logi, flyglar, orangeri, lusthus ett flertal ekonomibyggnader bl a en vacker stallbyggnad, allt i tegel från eget tegelbruk. Dessutom byggdes en stenbro ut till ön där huvudbyggnaden ligger. Vid den tiden fanns ett trettiotal gårdar, kvarnar och torp under Yxtaholm och även där lät Clodt uppföra boningshus i tegel. Ett av dessa hus var Gäddvik där Rosenberg föddes. Tre kilometer fågelvägen från Gäddvik ligger Thorsäng, som fram till 1880-talet var en av arrendegårdarna under Yxtaholm. Thorsäng var mitt barndomshem och förfäder till mig flyttade in där 1792.

Några av källorna som först gav mig uppgifter om Rosenberg var utgåvan av hans upptecknade 420 Svenska Danspolskor m.m. utgiven av Södermanlands Spelamansförbund och Sörmländska Folkmusikfonden, vidare den sörländska boken Hembygden från 1929 samt uppgifter i några uppslagsverk såsom Svenska Män och Kvinnor, Förteckning

över medlemmar i Kungl. Musikaliska akademien och Sohlmans Musiklexikon.

En dag i november 1996 gick jag till Statens Musikbibliotek i Bonnierhuset på Torsgatan i Stockholm för att se om jag kunde hitta mer information om Rosenberg. Det som jag kom att uppehålla mig mest vid var uppgiften om datum för organistexamen. I de källor jag nämnt

ovan som anger ett år för hans organistexamen anges 1826. När jag fick tillgång till examensjournalerna från konserveriet i Stockholm fann jag emellertid att Rosenberg inte alls var nämnd 1826 men däremot två gånger 1836, dels 19/2 1836 när han tog organistexamen, dels 28/5 samma år när han tog musikkänslexamen. Vid uppgiften om organistexamen 1836 står följande: "I och II jet. i Harm. I i fortep, och sång."

Den tjänsteman som jag hade kontakt med på biblioteket förklarade att jet. står för jetong, en utmärkelse som fanns i två grader och att sådant endast gavs till mycket skickliga elever.

Rosenberg fick dessutom 15/6 1836 en "agré". Detta var en mycket fin utmärkelse som sparsamt delades ut— hans "agré" var nämligen den fjärde i ordningen som ditills hade utdelats. Under en 50-årsperiod utdelades knappt ett 10-tal sådana.

Hedersbetygelserna var inte slut härmed. 28/2 1857 invaldes Rosenberg som associerad medlem i Musikaliska Akade-

mien. Att vara associerad medlem innebär att han inbjöds till alla sammankomster men hade inte rösträtt. Uttrycket associerad medlem ersattes senare av hedersmedlem. 1877 mottog Rosenberg av Oscar II den förnämliga förtjänstmedaljen Litteris et Artibus (För vetenskap och konst).

Rosenberg var organist i Floda socken i Södermanland under åren 1828–1837 och därefter i Nora i Västmanland. Han avled 26/7 1884.

Rosenberg hade en bror Carl, född 24/10 1816, som tog organistexamen 12/12 1835 dvs ett par månader före sin äldre broder. Carl var vice organist i Nora i Västmanland.

På Statens Musikbibliotek pågick under hösten 1996 omarbetning av boken Förteckning över medlemmar i Kungl. Musikaliska Akademien— den föregående utgavs 1971— men arbetet hade nu kommit så långt att någon ändring av datum för Anders Gustaf Rosenbergs organistexamen inte kunde göras denna gång.

I bibliotekets exemplar av Sohlmans Musiklexikon har dock ändring gjorts med bläck och Svenskt Visarkiv har liksom ändrat i sitt ex. av detta lexikon.

Ragnar Alvfors

Anders Gustaf Rosenberg
född 18.1.1809 i Lilla Mellösa
död 26.7. 1884 i Nora.

Fornbyskolan i Vagnhärad

En strålande höstdag besöker SÖRMLANDSLÅTEN Vagnhärad och Fornbyskolan. Något nytt har börjat med eleverna i årskurs 4 i hela Trosa kommun. Skälet till att just Fornbyskolan utsätts för besöket heter Leif Johansson. Under några minuters prat med Leif innan eleverna stormar in får vi veta hur det hela är tänkt.

Förslaget till upplägg kom från musikskolans lärare, som också utarbetade förslaget med anpassning till LPO-94 (Grundskolans gällande läroplan). Beslutet togs i juni med avsikten att starta i augusti. Man hade alltså mycket kort tid på sig att förbereda starten. Musikskolans lärare har tagit över musikundervisningen från grundskolan i åk 4 i hela Trosa kommun. Samtliga elever får i år spela ett instrument, vilket används som ett läromedel i musik. Dessutom sjunger man och ibland lägger man in lekar och danser i undervisningen. Det hela följer alltså gällande

Foto. Sörmlandslåten

läroplan.

Man hade i augusti en träff med de lärare som haft klasserna förra året, i årskurs 3, tillsammans med skolledningen. De var skeptiska till det hela och inte mindre skeptiska blev de när de hörde Leif berätta att hela "hans" klass skulle spela fiol. Man hade mycket lättare att acceptera att övriga elever skulle spela blåsinstrument. Måne det är så att lärarna tycker att fiolen låter illa – åtminstone från början!

Musiklärarna var från början något oroliga eftersom de inte har någon utbildning att jobba i hel klass, men efter

att ha provat sig fram och genom att arbeta i lag har den känslan försvunnit. Dessutom har man gjort några studiebesök på platser där man redan är i gång med likartade projekt.

Hur fungerar det hela?

Bättre än väntat! Förvånansvärt många går in för det hela med liv och lust, många med gott resultat. Några kommer nog inte att bli berömda musiker, men alla provar efter sin förmåga.

I dag är klasslärarna entusiastiska eftersom eleverna kommer tillbaka till klassrummet glada och lyckliga efter musiklektionerna. Ett par lärare har besökt undervisningen och undrat vad som händer. Någon har videofilmatiserat för att visa föräldrarna. Någon förälder har också hälsat på.

Leifs elever var inte spontant entusiastiska, men efter en inledande show med musik från olika delar av världen, fanns inte mycket motvilja. I stället för ritade skyltar med elevens namn, har många av eleverna gjort skyltar i slöjden, gjort dem i form av små violer i trä med sitt namn inbränt.

Fem lärare är inblandade, vilket gör grundskolans lärare något avundsjuka. Sådan personaltäthet saknar grundskolan i övrigt. Men man måste se till att projektet är både musikundervisning i grundskolan och samtidigt musikskoleundervisning. Allt med personal från båda hållen.

Tillsammans med Leif arbetar Sigrid Hemmingsson, Ingemar Jennesjö, Ninni Lindén klasslärare och Pär Lindh.

Sörmlandslåten hälsade på i fiolklassen. Där jobbar man med "musikantverket". Man spelar på lösa strängar, enkla ramsor, enkla melodier. Men man tar till svårare saker ibland, som Oh, Susanna, men då kompar eleverna efter ett schema på blädderblocket. Då rycker Ninni Lindén in och ansvarar för sångundervisningen, alla hjälper till att stämma, med stråkfattningen, med spelställning och allmän ordning. Där finns också Pär Lindh med

sin synth och ger stadga åt spelandet.

Fioleleverna är vid besöket aningen missbelättna eftersom de, till skillnad från de andra musikeleverna, inte fått ta hem sina instrument än. Innan lektionen är över har det löst sig och alla får med sig ett formulär hem där far och mor förbinds sig att hålla ett öga på förvaring och transport.

Att den här klassen spelar fiol, är ett beslut som Leif tagit med ett minimum av möjlighet för eleverna att påverka. I de övriga klasserna spelas det blåsinstrument: tvärflöjt, trumpet, klarinett, trombon, saxofon, osv.

När man talar med eleverna och förväntar sig reaktionen "varför skall just vi spela fiol" möts man i stället av "det är vi som är fiolklassen", med märkbara drag av stolthet. Det om något måste ju innebära att satsningen går hem.

Vad tycker eleverna när lärarna inte hör på?

André Algotsson och Sofia Häggman tycker att det är helkul med fiolklassen. Sofia tycker det är så kul att hon dessutom spelar för Leif på fritiden. Nu tycker båda att det är kul med fiolen, men hade nog viss motvilja innan skolstarten. Det gällde nog de flesta av klasskamraterna med, tror de.

Foto: Sörmlandslåten

Ingen av dem vill byta bort fiolen efter 4:an om de får chansen. Men de har klart för sig att några kamrater inte är lika positiva, vissa kommer säkert att sluta spela helt när de får välja.

Framtiden får utvisa hur många elever som kommer att fortsätta med sina instrument. Visst bortfall får man säkert räkna med.

Hur har man tänkt sig framtiden och vad kostar kalaset?

När dagens åk-4- elever börjar i 5:an, får de på traditionellt sätt anmäla sig till

frivilliga musikskolan, medan de nya 4:orna får vara med i fortsättningen av projektet.

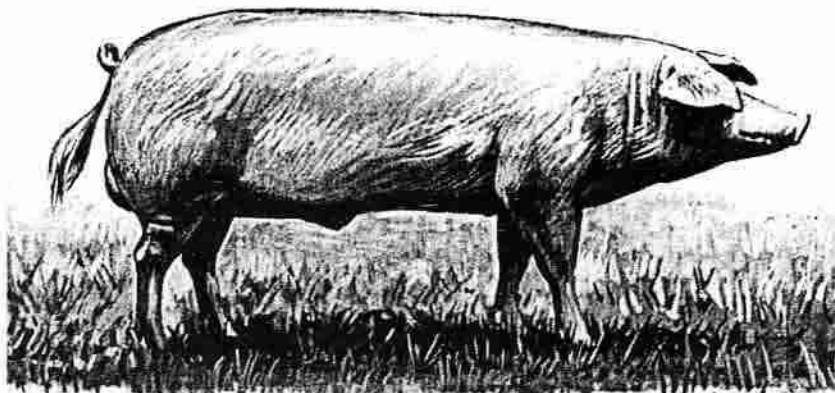
Kostnaden för instrumenten uppgick vid starten till ca 300 000 kr. Till detta kommer personalkostnaderna, som delas av grundskolan och frivilliga musikskolan. Hela personalkostnaden är ju inte ny, eftersom musikundervisningen i grundskolan kostar ändå och projektet ersätter en del av musikskolans vanliga verksamhet.

Om många av dagens elever väljer att fortsätta spela tillkommer också en kostnad för nya instrument inför nästa år.

Efter besöket finns inte några farhågor om oordning och oljud kvar. Visst, några elever "höll" inte fiol och stråke rätt, alla spelade inte riktigt rent. Men alla spelade, alla hade uppenbarligen roligt och många var uttryckligen besvikna när lekturen var slut.

Det är bara att gratulera eleverna som får vara med och att önskade den inblandade personalen lycka till inför fortsättningen. Det är de alla värda!

Nils Häggöhm

Korngryn å fläsk En sörmländsk variant av julmat

Koka gryna i vatten mä salt å spä mä mjölk.
Stek rimmat fläsk i skiver.
Stek löken i flotte som blir kvar i panna när en taji opp fläske.

Lägg i di kokte korngryna i flotte å löken å rör ikring.
Ringla över en gnutta serap.

Säj sen som luffarn:
– Gu välsigne mor i Axala – ju längre ja går, ju mättare blir ja.

Christina Frohm

Spelmans- stämman i Gnesta

inträffar nästa gång lördagen den 7 februari 1998.

Pendeltåget stannar tvärs över gatan och det brukar finns gott om parkeringsplatser.

Visst ses vi i Gnesta?

Hur man använder en taffel

Under sökandet efter spåren av Anders Gustaf Rosenbergs pianotillverkning i Nora talar jag med Frithiof Sandberg, som tillhör tongivande fabrikörs- och köpmansläkt i staden:

– Jag minns det inte själv, men det fanns en Rosenbergstaffel i mitt föräldrahem. Den byttes så småningom ut mot ett modernt, högt piano. Mamma var aldrig glad för det. Hon sydde en hel del, och hon hade använt det nerfällda taffellocket att klippa på. Det var ju pianot odugligt till!

Kerstin Pettersson

Årsmötet 21 mars 1998 i Flen

Årsmötet 1998 hålls i Flen. Datum är den 21 mars. Vik dagen! Möt upp, kom och säg vad du tycker.

Kallelsen med tider och praktiska detaljer dyker upp i nästa numer av SÖRMLANDSLÄTEN!

Anders Gustaf Rosenberg

Kyrkomusikern och instrumentbyggaren

Lördagen den 9 april 1887 inbjöds allmänheten – genom annons i Nora Stads och Bergslags Tidning – till klockare gården i Nora. Anledningen var att fru Lovisa Rosenberg, änka efter "orgelnisten" och musikdirektören Anders Gustaf Rosenberg, hade avlidit och att en del av hennes ägodelar skulle försälas genom offentlig auktion. Annonsen kan ge en antydning om hur det sett ut i det Rosenbergska hemmet, som tydligen var möblerat med "1 antik förmaks-möbel, bestående av soffa, 2 länd- och 5 karmstolar, 1 antik chiffonier av mahogny med marmorskifva, 1 resårsoffa, 1 imperialsäng, 1 byrå av mahogny, 1 gungstol, 1 pendyl, 1 väggur, 1 större antik skåp, 1 klädesskåp, 2 speglar" o.s.v. Annat som bjöds ut till försäljning var koppar- och silversaker, glas, porslin, linne samt "1 kokspis med kopparreservoir, 1 strykugn m.m." Av dessa uppgifter är det kanske möjligt att i sin fantasi skapa sig en föreställning om hur den aktade familjen bodde – men man bör nog tänka sig ett piano också.

Anders Gustaf Rosenberg samlade och gav ut folkmusik, som vi vet. Han inledde den verksamheten i sin sörmländska hembygd och fortsatte även sedan han fått tjänst i Nora Stads- och Bergsförsamling. Hans betydelse i det avseendet är fortfarande mycket stor. Hans gärning inom musikens område var emellertid mer mångsidig än så, och bl.a. med hjälp av klipp ur Nora Stads och Bergslags Tidning och andra samtida notiser, som vänligen tillsänts mig av köpman Åke Mossberg och kommunantikvarie Lars Ove Pettersson, Nora, skall jag här visa på några andra sidor av hans verksamhet.

Som kyrkomusiker och organist hade han ett stort bekymmer i det att orgeln i Nora kyrka var så dålig. Han arbetade tydligen energiskt för att skaffa ett bättre instrument, men när ett sådant långt om länge anskaffades i samband med att kyrkan nybyggdes, tycks han ha varit för sjuk för att "få glädjen att anslå och framlocka några toner ur den nya orgeln", som det står i tidningens dödsruna den 30 april 1884.

Ett intressant vittnesbörd om hur det sjöngs i Nora kyrka på 1900-talet ger en tidningsartikel som Rosenberg fått publicerad 4 oktober 1879. Han svarar där en insändarskribent, signaturen "Legio", som i en tidigare artikel klagat på församlingssången och menat att kantorn borde sjunga ljudligare, så att gudstjänstdeltagarna hölle sig till samma

melodi och låt bli att komma med egna varianter. När det gäller nya okända psalmmelodier har han alltid försökt att rätta och leda församlingen, svarar Rosenberg, men "att jag deremot i sådana melodier, som församlingen ansett sig kunna och sålunda med högröst och med öfvertygelse sjungit, icke orkat eller ansett min ovilkorliga pligt vara sjunga med, hela psalmen igenom, borde hvar och en begripa, synnerligast när man vet det vara en af lång erfarenhet känd sak, att en församling, kommen i farten, alldeles icke låter leda sig...". Man kan i alla fall inte överrösta församlingen utan att gallskrika menar han, och en sådan sängstrid mellan kantor och församlingen skulle allvarligt störa gudstjänsten.

"De melodier, som i kyrkan på det hela taga sig sämst ut", fortsätter Rosenberg, "äro sådana som blifvit orätt inlärdas och sålunda sjungas med hög röst olika af olika personer, som alla tro sig sjunga rätt och riktigt, ja, en del t.o.m. sätta en ära uti att öfverrösta en annan stämma som vill göra sig gällande". Man kan ha viss förståelse för att kantorn inte visar någon riktig uppskattning av den sortens sängarglädje; någon avsikt att uppteckna folkliga varianter ger han förvisso inte uttryck åt i detta sammanhang. Tvärtom snuddar

Ill: P Molin

han vid tanken att återinföra "den i Norakyrka förr begagnade metoden, att låta kyrkovaktaren enskilt förståndiga de värstaskrikhalsarna att tystna och icke deltaga i sången". Han anmärker därvid att detta tidigare hade drabbat "döfva hammarsmeden från Hammarby och dylika". De bästa sätten att lära in psalmerna är emellertid att det sker i skolorna och vid särskilda sängarmöten samt "genom allmänt begagnande af Dillners osvikliga och ändamålsenliga psalmodikon", hävdar han.

Så vill jag gärna återge ett lite längre avsnitt av den här refererade artikeln. Jag tycker nämligen att det ger en särdeles intressant tidsbild, tecknad på det kraftfullt rättframma och oförblommerade sätt som vi känner från företalen till Rosenbergs folkmusikutgåvor:

"Vid mitt tillträde till tjänsten var Nora församling, af skäl, som här icke behöfver vidröras, temligen okunnig i psalmsång,

synnerligast i alla de många nya melodier som då var nödigt att småningom få något så när inlärdas. Jag började med att inköpa några dussin psalmodicon, instrument som sedermera gjordes i hundradetal. Jag lyckades finna personer, som ställde sig i spetsen för melodiöfningarna, synnerligast en hedersman vid namn Karl Ersson, död som landtbonde i Kåfalla. Dessa höllo sammanträden ofta, sändagsmorgnar och -eftermiddagar i staden och hade sina sittplatser i kyrkan hos organisten. Utom de omkring 20 stycken elever, jag hade de första årtiondena, egde hvar och en, med håg och fallenhet för kyrkosång, alltid sin plats å orgellåktaren, hvilket förhållande fortfor så länge ännu någon låktare fanns. Icke har således Nora kyrka under min tjänstetid saknat kunniga föresångare. Om en ny melodi förekom under gudstjänsten, så tecknades den alltid upp af Karl Ersson eller andra, för att inläras under deras psalmöfningar under veckan, likasom det fordom tillgätt i en del Dalaförsamlingar. Numera, sedan en massa folkskolor uppkommit och man sålunda synes kunna hoppas att psalmsången skulle förbättras, höres aldrig ens att några sängmöten hållas, eller att hvarken skollärare eller elever behöfva någon hjälp och ledning vid inlärande af psalmmelodier. Förr gingo skolbarnen i kyrkan och deltog med framgång i kyrkosången; numera tillåtes dem i stället att bevista läsaemöten, der de få deltaga i andliga slagdängor med melodier af Bellman och Offenbach och andra, till andliga ord högst vidriga sänger, och som utgöra bra olämplig inledning till sjungande i kyrkan af en upplyftande kyrkosång o.s.v."

Som bekant arrangerade Rosenberg den folkmusik som han publicerade för piano, men han tycks också ha tonsatt sänger och visor och gjort en del egna klaverkompositioner. I Musikaliska Akademiens bibliotek förvaras t. ex. en vals för fyra händer som man efter min förfrågan med stort tillmötesgående skickade kopia av. Valsen har en ståtlig titel på franska, som också ger en antydning om att det är fråga om underhållningsmusik i tidens smak: "Divertissement en forme de valse pour le piano à quatre mains, composé et dédié à Demoiselle Marie Louise de Forsell par A.G. Rosenberg". Och inte nog med detta. Rosenberg hade under några år egen instrumentverkstad.

Det var 1839 som A.G. Rosenberg utnämndes till organist i Nora. Tio år senare kom en annan sörmlänning till staden, den 1818 i Strängnäs föddes Carl Erik

Hallström, som var instrumentmakare och inrättade en verkstad, där man tillverkade pianon. "Nya Pianon, af bästa konstruktion, med klar och fyllig ton, finnas ständigt till salu hos C.E. Hallström i Nora" annonserar han, enligt ett exempel från 1867. Av en liknande annons från 1879 kan man utläsa att de kostade mellan 450 och 600 riksdaler. Något årtionde tidigare hade Rosenberg presenterat planer på att också börja med instrumenttillverkning, och detta hade Hallström förstas känt sig störd av. I Hantverksföreningens protokoll av den 13 oktober 1858 kan man läsa följande:

"Från Vållof. Magistraten hade Ständens Fabriks- och Handverksförening blifvit Communicerad en ansökan af Klockaren och Organisten Hr Direktör A.G. Rosenberg i Nora med en anhållan om tillstånd för honom till idkande af Fabriksrörelse för förfärdigande af Musikaliska instrumenter och reparerande af dylika, förnämliga(st) Piano Fortes.

Närvarande Deputerade uti Fabriks- och Handverksföreningen hade mot ansökan ej något att påminna, utom Deputeraden Hr Instrumentmakaren C.E. Hallström, som häremot afgaf sin reservation..."

Hallström menade att Rosenberg, i egenskap av tjänsteman och löntagare, inte vore behörig att driva en sådan rörelse, och han kunde också förete en skriftlig, bevittnad överenskommelse, enligt vilken Rosenberg av sagt sig rätten att ägna sig åt instrumentreparationer.

Vad som föregått tvisten och hur den vid det här tillfället avlöpte vet jag inte, men så småningom finner vi de bägge herrarna som kompanjoner. De drev alltså pianofabriken gemensamt under någon tid. Senare övertog Rosenberg rörelsen ensam – möjligen berodde det på att Hallströms hälsa hade försämrats allvarligt. Han dog 1875, och dessförinnan hade det hållits auktion, varvid försålles redskap och maskiner, pianosträngar och ett äldre piano. Dessutom "I parti hafre, I stokreatur, I tröskverk m.m."

I Quartinge antikhandel mötte jag för första gången ett piano av Rosenbergs egen tillverkning. "A.G. Rosenberg Nora" stod det i sirliga frakturbokstäver ovanför tangenterna, och jag blev häftigt förtjust i detta vackra gamla instrument.

Dess tidigare öden vet jag väldigt litet om, utöver att det legat i ett möbelupplag i många år. Det lät naturligtvis förskräckligt, men att jag köpte det ångrar jag faktiskt inte. Nu, sedan pianoteknikern Johan Mowinckel hjälpt mig att få fason på det, klingar det underbart – åtminstone när det är nystämt.

När jag med glad tillförsikt vände mig till Johan Mowinckel och frågade om han ville reparera en taffel från 1870-talet, svarade han inte alls ja. Han visste nämligen vad han i så fall skulle ge sig in på. Möjligen kunde man försiktigt närma sig vidundret och titta litet på det. Sedan satte han emellertid igång med okuvlig energi – och det visade sig naturligtvis att det var ett stort arbete han tagit sig an.

När instrumentet var färdigbehandlat, ställde jag några frågor till Johan:

– Vad tycker du om den här gamla taffeln nu?

– Den är väldigt hemtrevlig – ett schysst instrument för hemmusik! Men man blir ganska nervig av att stämma tafflar! Nu är den stämd mer än en ton för lågt, och

sålde så bra förr i tiden. Men konstruktionen gör att allt blir hopklämt och miniatyr i mekaniken.

– Vad var värst att få ordning på?

– Det värsta är att få hamrarna att träffa rätt – flyttar man en hammare någon millimeter i sidled slår den an fel sträng. De är vinklade på tvären, eftersom strängarna ligger på tvären, och därför vill de haka i varandra. Det är problemet med alla tafflar. Mekaniken var svår, och dämpningen hörde till det värsta att ställa in, så jag blev väldigt glad när jag fick den att fungera.

– Hur tycker du det är att spela på?

– Roligt! Det är väldigt lätt med drillar, t.ex. Anslaget är kort. Man tog väl inte i så mycket när man spelade på den tiden. Tangenterna går inte ner mer än hälften så långt som på ett modernt piano. Men idag är det ovanligt med spelbara tafflar, den här är egentligen den första jag har fått tillfälle att spela på.

...säger Johan Mowinckel och spelar en Mozartsonat, och den låter fint på det gamla klaveret.

Foto: Bernt Olsson

då blir övertonsserien inte ren, utan man får kompromissa och försöka hitta det som låter bäst. Men jag har gjort vad jag kunnat med den gamla hedersknyffeln och nu känns det ganska roligt. Men det rök tio strängar när jag försökte dra upp den. Det måste bero på metalltrötthet av något slag. De ryker av vid stämning. Möjligen är det någon kemisk process mellan kolstål och smidesstål i strängar och naglar – jag vet inte. En speciell taffelnyckel har jag iallafall lyckats få tag i. Vanliga stämnycklar går inte.

– Hur är en sådan här taffel gjord?

– Hantverket är väldigt läckert ur estetisk synpunkt – men man kan ha olika mening om det praktiska. Man har lagt ned ett väldigt arbete på det yttre. Det är en vacker möbel – kanske är det därför de

Frågan är hur många Norrapianon som finns bevarade. De två jag hört talas om, utöver det jag har själv, finns båda i Nora – i hembyggsföreningen och i kommunarkivet.

Avslutningsvis vill jag påminna om en förening som funnits ett par år, nämligen Svenska Klaverets Vänner. Den är till för dem som intresserar sig för svenskt klaverbygge (cembali, klavikord, hammarklaver, tafflar, pianon) och svensk klaverrepertoar genom tiderna. Nu gäller det att vara rädd om det som finns kvar. Och kör för allt i världen inte en gammal ospelbar taffel till soptippen (sådan lär nämligen förekomma!), utan ta kontakt med Svenska klaverets vän-ner! Ring i så fall Inger Grudin 0250/20088 eller 08/338616.

Det är en viktig verksamhet som denna förening bedriver, och förhoppningsvis får vi möjlighet att berätta mer om den.

Det är en viktig verksamhet som denna förening bedriver, och förhoppningsvis får vi möjlighet att berätta mer om den.

Bernt Olsson

Tävling i juletid

Julen är snart här och för att läsarna inte skall behöva sitta sysslolösa, inför vi här en tävling, som vi fått låna av Karlstads stadsbibliotek med löfte om publicering. Tävlingen består i att para ihop ett antal citat ur litteraturen med lämplig författare och allt handlar om spel och dans. För att inte göra det extra svårt får du de aktuella förtattarnamnen. Men vilket citat hör till vilken författare?

1

Orkestern spelar francais och vi dansar ut. Den flickan jag för runt är absolut. Hon är en flicka från Dorisburg, men fast hon dansar här sen flera år i X:s danshall säger hon rent ut att hon för sin del inte alls förstått att finna någon skillnad på den yurg som dansas här och den i Doisbug.

2

Då gick han raskt fram och bockade sig för henne. Hon tog blygt hans arm och följde honom ut i salen. Snart dansade de runt bland de andra. Han hade lagt armen tätt om hennes liv och tryckte henne hårt intill sig. Viveka flämtade litet. Efter ensamheten nyss kändes det så tryggt med denna arm omkring sig. Hon såg upp i hans blå ögon som hela tiden tycktes skratta.

–Det var inte alls märkvärdigt att ingen bjudit upp fröken, sade han. Här känna de alla varandra sedan länge, och var och en tar sin. Den som kommer ny i den här kretsen får sällan något roligt.

Viveka nickade. Hon tänkte på Turinnas välkomsthälsning och de andra unga flickornas sätt.

Fröken von Lagercrona vet inte vad jag heter, sade han ursäktande.

Han presenterade sig medan han svängde runt.

3

Dansen gick som en kvarn och spelman satt i spisen och gned; i öppna fönstren hängde svettiga ryggar att svalka sig i nattfriskan, ute på backen sutto de gamla och fröjdade sig åt kvällen, rökte, drucko och skämtade i halvskymningen och det svaga skenet av elden i köksspisen, som bröt ut genom rutorna, och ljusen inne i dansstugan.

Men ute i ångar och backar vandrade par om par i det daggiga gräset under stjärnhimlens svaga skimmer, för att vid hödoft och syrsesång släcka eldar som tänts av stugans värme, kornvinets starka ande och musikens vaggande tempo.

4

Och så kommo de grå, skymningsklädda fåglarna med plymer i vingarna och rött fjädersmycke i nacken. De stora fåglarna med sina höga ben, sina smärta halsar,

sina små huvuden kommo glidande i en hemlighetsfull yrsel. Under det att de gled framåt, svängde de runt, halvt flygande, halvt dansande. Med vingarna behagfullt lyftade rörde de sig i ofattbar hast. Det var något underligt och främmande över deras dans. Det var, som om gråa skuggor hade lekt en lek, som ögat knappt förmodade följa. Det var, som om de hade lärt den av dimmorna, som sväva fram över de ensliga mossarna. Det låg trolldom i den; alla, som inte förr hade varit på Kullaberg, begrepo varför hela mötet bar namn efter tranornas dans.

5

Dans?

Dansen bör framför allt vara sedlig. Detta betrygga vi bäst därigenom, att de båda dansande dansa i skilda rum, varigenom den intima och farliga beröringen mellan de varandra så olika könen förebygges.*

De båda rummen böra dock för trevningens skull helst vara nägränsade och förändade genom en öppen dörr, så att de dansande moatjéerna kunna av och till kasta ett ömt öga på varandra, när de i valsens virvlarskuttar förbi dörröppningen. Sedan valsen väl är slut, uppsöker den unge mannen åter sin dam och för henne under artiga krumbukter till hennes plats, varpå han antingen friare eller endast tackar henne för att valsen gudskelov är slut.

**Varthän denna beröring i värsta fall kan leda, ser mitt upprädda Cato-öga dess värre nästan dagligen i de fördärliga tidningarna, dels i de uppretande "Förlovningsannonserna", dels i den ästa lika så olycksdiga "Rättgångssakerna".*

6

Så dansa de svajiga karlar på Malagas vinstänkta redd. Den vitröda tösen bävar, bedårad, förlorad, förledd. Hon ler i den väldiges nävar åt allt vad han tog och han gav, hon suckar och vinden svarar från Ålands jäsande hav.

7

Får jag lov, lilla pappa, Du lovade mig en dans!
Får jag lov, vill du dansa med mej?
Ingen för som du gör,
sån dansör som du, pappa,
det finner man ingenstans.

Vilken dag, vilken fest,
o. så lycklig jag är i kväll!
Hör fiolernas susande sång!
Jag blir yr
men du styr.
Har du märkt att min klänning är lång?

8

Nu dansade slavinnorna i behagfulla svängande danser till den härligaste musiken, då lyfte den lilla havsjungfrun sina vackra vita armar, reste sig på tåspetsen och svävade fram över golvet, dansade som ingen dansat förr; vid varje rörelse blev hennes skönhet ännu mera synlig, och hennes ögon talade djupare till hjärtat än slavinnornas sång.

Alla var hänfödda över det, särskilt prinsen, som kallade henne sitt lilla hittebarn, och hon dansade mer och mer, fastän var gång hennes fot rörde vid jorden var det som om hon trampade på skarpa knivar. Prinsen sa, att hon skulle alltid vara hos honom och hon fick lov att sova utanför hans dörr på en sammetskudde.

9

Dansen var långsam och enkel. Lyft ena foten, vänta, sätt ner och lyft andra foten, vänta, sätt ner. Han tog plats i ringen och tog några provsteg, och efter ett litet tag dansade han i takt med de andra och log precis lika brett och hade fruktansvärt roligt.

Dans hade han alltid haft lätt för. Det var ett av hans favoritnöjen. Kvinnornas sång bar honom med sig och han lyfte fötterna högre och högre och uppfann en alldeles egen stil. Han började flaxa runt med armarna som stora hjul och engagerade mer och mer av sig själv i rytmen. Och till slut slöt den saligt leende löjtnanten ögonen och hängav sig helt åt rörelsens extas.

Detta gjorde det omöjligt för honom att se att ringen hade börjat krympa. Det var inte förrän han törmade emot bakdelen på kvinnan framför som löjtnanten insåg hur trångt det hade blivit. Han kastade en ängslig blick på kvinnorna i ringen, men de lugnade honom med glada leenden. Dunbar dansade vidare.

10

–Kära du, utropade hon, då hon kom in i rummet, vi har haft en alldeles förtjusande kväll, en utomordentligt lyckad bal. Jag önskar du hade varit med. Jane blev alldeles otroligt beundrad. Alla talade om hur bra hon såg ut. Mr Bingley tyckte hon var bedårande och dansade två gånger med henne! Tänk bara, kära du, han dansade två gånger med henne, hon var den enda dam i sällskapet som han bjöd upp för andra gången. Först bjöd han upp miss Lucas. Jag var så förgad att se honom dansa med henne, men i alla händelser beundrade han henne inte alls, och det vet du ju att ingen kan göra, men han tycktes bli alldeles slagen av Jane då han såg henne dansa. Han frågade vem hon var, blev presenterad och bjöd upp henne till nästa dans. Den tredje dansade han med miss Kling, den fjärde med Maria Lucas,

den femte med Jane igen, den sjätte med Lizzy, och le boulanger med...

11
Emot blygheten jag morskt förstockade mig,
när jag stod framför fröken och bockade mig,
och en polka jag tiggde och fick,
fröken Elsa hon smålog och bugade sig,
och jag såg, hur barmhärtigt hon trugade sig
till att ge mig en nådefull blick.

Och med mod bland de polkande trängde jag mig
och så stolt ibland virvlarne svängde jag mig
som ett krigsskepp, som går till attack.
Och så törnade vi, och så struttade vi,
som förvildade skottspolar skuttade vi,
och bakut flög min lånade frack.

12
-Dansar du? frågade han ivrigt, dansar du?

-Nej.
-Inte?!
Förvånad lät han händerna falla ned.
-Nå, sade han efter den stund, då skall jag dansa. Ställ dig längre bort, så att jag inte slår omkull dig. Hai! Hai!

Han tog ett hopp, rusade ut ur baracken, kastade av sig skorna, rocken, västen, drog upp byxorna till knäna och började dansa. Ansiktet var ännu svart och ned-sotat av kolen, men ögonen lyste vita.

Han virvlade i dans, slog med händerna, hoppade, svängde i luften, kastade sig ned med böjda knän och studsade upp igen som en resår. Plötsligt hoppade han upp i luften igen, högt som om han ville upp-häva tyngdlagen, få vingar och börja flyga. Man kände, hur i denna maskstungna och anfrätta kropp själen kämpade för att dra med sig materien och få den med som ett stjärnskott i natten. Det var själen och anden som kastade upp kroppen, men den kunde inte stanna länge i luften, den föll och rycktes upp igen utan förbarmande, för varje gång mindre högt men föll allt-jämt ner igen flåsande.

13
"Nå, fröken Alva, säger han.
Och äntligen blir det liv i Alva. Hon skrattar till och ser sotarn frimodigt i ögonen.

"Ja tack", säger hon och knycker på nacken. "Det är på tiden att jag får dansa lite och visa alla hönsen hur det ska gå till!"

Hon reser sig och sotarn lägger sin svarta arm om hennes midja. Och sen visar de hur det ska gå till.

Ensam på dansgolvet är de, och de flyger fram över det så lätt som ett par fåglar. Sjunger gör de också båda två och ser varann djupt in i ögonen.

"Jag har väntat på dig så länge", tycktes det säga, detta ljusa leende, som plötsligt bröt fram mellan tårarna som redan glittrade i ögonvrån. Och hon lade handen på furst Andrejs axel. De var det andra paret på golvet. Furst Andrej hade rykte om sig att vara en av sin tids bästa dansörer och även Natasja dansade utmärkt. Hennes små fötter i de vita atlasskorna flög så lätt och säkert över golvet, och det lilla ansiktet strålade av lycka.

15
Hela kvällen såg de bara varandra, åt, drack, dansade, konverserade och tänkte på vad de skulle ha kunnat göra om de varit ensamma, så som älskande tänker när de inte är ensamma.

Tiden rann undan för prinsessan och Manfred i ett rosenrött skimmer av lycka. När sista dansen spelades upp struttade Manfred i den kungliga balens hårda konventioner och lade sin kind mot prinsessans, med det överlägsna självförtroendet hos en man som använder rakvatten med en doft av läder och engelsk piptobak.

Manfred kände sig rusig av lättnad över att ödet slutligen gjort hans minusdagar till plusdagar. Han lösgjorde sin vänstra hand från prinsessans mitt i den stilla valsen och smekte henne varligt över håret.

Mitt i rörelsen råkade han kasta en blick på sitt armbandsur av märket Rolex, som män som styra världens öden bära. Han stannade med ett ryck upp mitt i ett tjugigt dubbelsteg. Klockan var tolv! Med sjunkande känsla i maggropen märkte Manfred hur Helen Curtis Drops of Magic slutade verka. Hans ansikte började bli skrynkligare än någonsin!

16
Det fanns en stuga vid en ödegård vid landsvägen som ungdomsförbundarna använde till teaterrepetitioner och sammanträden, och här hade de danslystna ordnat bal på onsdagskvällen. Göran åkte till Parken i stan tillsammans med Sylvia för att få dansa modernt till omväxling med den evinnerliga gammaldansen, så han var inte där.

Mitt under tillställningen hade kyrkoherden kommit förbi ute på landsvägen. Som flygande ohyra dras till ljus dras åkande och farande ohyra till dans och andra ungdomsträffar.

17
Så var hon ute på golvet, och XX gick fram emot henne genom mängden med det retsamma, stygga leendet i ögonvrån. Men hon brydde sig inte om det. Om han så varit Abe Lincoln själv, skulle hon inte brytt sig om det! Hon skulle dansa igen. Hon skulle leda "reelen". Hon gjorde en djup nigning för honom med ett strålande leende, och han bugade sig, med ena handen mot sitt kråsprydd bröst. Levi, som var alldeles förfärad, skyndade sig att

avbryta scenen genom att vråla: "Välj era damer för Ferginnyreelen!"

Och orkestern stämde upp den härligaste av alla reelmelodier, "Dixie".

18
Nyss hade hon varit utom sig för att han smekte henne litet, och nu dansade hon där med den främmande spelmannen – och hon log mot honom! Germund såg hennes tänder glimma mellan läpparna. Han tog ett språng fram emot dem, han såg ett rött töcken för ögonen, som alltid då han blev ond. Med ena handen drog han Gertrud till sig, men den andra gav han spelmannen en stöt för bröstet.

-Håll dig borta från min flicka, du din jäkel! skrek han. Hon dansar bara med mig. Han ville kasta sig över den andre och bara slå med knutna nävar, banka knogarna i det där hänfulla, bruna ansiktet så blodet rann. Han vågade ta Gertrud! Han vågade! Ett ögonblick stod han stilla och väntade, att den andre karlen skulle flyga honom i strupen eller dra kniv. Han kände på sig att en sån karl måste slåss på det viset. Men ingenting hände. Han såg den andres tänder blänka till. Så sade den främmande rösten lugnt, litet gäckande:

-Jaså, är det din flicka? Då ska du få dansa med henne. Jag ska spela för er. Dansa ska du få.

Placera citatets siffra efter det du anser vara författarens namn. Välj bland dessa författare:

H. C Andersen	()
Jane Austen	()
Michael Blake	()
Tage Danielsson	()
Per Olof Ekström	()
Falstaff Fakir	()
Gustaf Fröding	()
Erik Axel Karlfeldt	()
Nikos Kazantzakis	()
Agnes von Krusenstjerna	()
Selma Lagerlöf	()
Astrid Lindgren	()
Harry Martinsson	()
Margaret Mitchell	()
August Srinberg	()
Margit Söderholm	()
Evert Taube	()
Leo Tolstoj	()

Först öppnade rätta lösningen belönas med ett eget exemplar av Rosenberg: **420 Svenska Danspolskor mm...**

Ditt svar vill redaktionen ha senast den 15 januari 1998.

Lycka till!

Allverksamhetshelg 3-4 januari 1998

Allverksamhetshelg innebär att du som deltagare får anmäla dig till korta arbetspass på 2 timmar inom olika ämnen. Meningen är då att du får ett smakprov på olika aktiviteter. Du kan sedan anmäla dig till kommande kurser i de olika ämnen som intresserar dig.

Kostnaden, som är 800:- för två dagar eller 500:- för enbart lördag med bal på kvällen, insättes på pg 38 73 16 - 3 senast den 30 november 1997. I övrigt gäller Ungdomsringens avbokningsregler. Bekräftelse utskickas i mitten av december.

I kursen ingår: Kost och logi på Scandic Hotell, 5 olika kurser, ideellt ledarskap samt en helrolig kväll och natt hoppas vi. Vill du veta mer så ring till:

Inger Annermalm
08-755 90 39

Ingemar Skoglund
08-550 973 20

Björn Falk
08-550 665 63

Kursutbud (med reservation för eventuella ändringar)

Lördag	Kurs 1	Kurs 2	Kurs 3
Tid			
09.30-10.00	Samling och kaffe		
10.30-12.30	Bindmössa, Hur du tillverkar en bindmössestomme och klär denna.	Seder och bruk, mat och dryck under 1700 talet	Internationella danser
Pass 1			
12.30-13.30	Lunch		
13.30-15.30	Högreståndsdanser	Band flätade, typ strumpeband	Playford-danser, Engelsk uppställningsdans under 1700-talet
Pass 2			
15.30-16.00	Kaffe		
16.00-18.00	Staffanssånger	Sörmländksa visor	Jämförelse mellan olika socialgruppers musik och dans
19.00	Middag med bal		
08.00-09.00	Frukost		
09.00-11.00	Engelskor	Lindy Hop, föregångare till buggen	Trådslöjd - Luffarslöjd, t.ex. tillverkning av vispar, brödnaggar och underlägg av metalltråd
Pass 4			
11.00-11.30	Kaffe		
11.30-13.30	Argentinsk tango	1700-talsdräkten, jämförelse mellan 1700-talsdräkten och vår folkdräkt	Fläckpolskor, polska på plats
Pass 5			
13.30-15.30	Lunch och avslutning		

Ja, jag kommer!

Du kan delta i 1 kurs per pass. Sätt kurserna i alternativordning. Du väljer 2 i varje pass.

Lördag

Pass 1 alt 1..... alt 2.....

Pass 2 alt 1..... alt 2.....

Pass 3 alt 1..... alt 2.....

Söndag

Pass 4 alt 1..... alt 2.....

Pass 5 alt 1..... alt 2.....

Namn:.....

Adress

Postadress

Telefon Förening

Veg./Specialkost.....

Anmälan senast 30 november till:

Björn Falk, Sjömansvägen 4, 151 38 Södertälje. Tel 08-550 665 63.

Förläggning sker i 3-bäddsrumsrum. Önskas annan förläggning kan så ske mot extra avgift. Önskar du rökfritt ange det på anmälan. Lördagskvällen avslutas med en danskväll. Vårdad klädsel.

Fint förtjänsttecken till Henry Sjöberg

Henry Sjöberg har fått Hazeliusmedaljen i silver. Utdelningen ägde rum på Nordiska museet vid firandet av dess årliga högtidsdag, fredagen den 24 oktober.

Motiveringen för utmärkelsen lyder:

Genom dina framstående insatser inom den svenska folkdansrörelsen har Du gjort Dig väl förtjänt av utmärkelsen. Du har som instruktör, forskare, metodutvecklare, debattör och inspiratör entusiasmerat många svenska folkdansare och spelmän genom åren. Vi vill också framhålla Din dokumentation av äldre traditionsbärande jämte produktion av böcker och uppsatser i ämnet dans.

Nordiska museet nämner som exempel på initiativ Henry Sjöberg tagit följande:

Henry har varit med om att grunda Arkivet för Folklig Dans, Samarbetsnämnden för Folklig Dans, Nordisk Förening för Folkdansforskning samt Svensk Folkdansensemble.

Många har kallat sig forskare, dokumentatörer, metodikutvecklare, debattörer eller inspiratörer. Det som är unikt för Henry är att han på samma gång varit allt detta. En egenskap som endast klaras av den som samtidigt besitter djupa kunskaper inom sitt ämne, har en klar

vision om ämnets framtid och har förmågan att formuler sig. Henry har dessutom varit mycket produktiv som skribent.

Det har – med rätta – sagts om honom: "Det är sällsynt att en enda människa så radikalt kan förändra ett kulturområde."

Södermanlands Spelmansförbund gratulerar Henry till utmärkelsen och noterar samtidigt att han för sina insatser fått förbundets guldmärke, vilket är det finaste vi kan ge honom.

Ingvar Andersson

Favoriten

Om jag skulle spela en låt på fiol utan att tänka efter särskilt länge så ligger det nära till hands att det blir en låt från Mörkö. Jag och mina spelkamrater i Lästringe Låtar har lärt oss Mörkölåtar från i huvudsak två källor: dels Olof Anderssons trettiotalssuppteckningar efter Gustav Andersson, dels bandinspelningar som vi fått av Arne Blomberg, där dottern Helfrid trallar pappa Gustavs låtar, både sådana som OA skrev ned och andra som ej kom på pränt då. Mörkölåtarna har ofta en alldeles egen karaktär – särskilt polskorna med sin blandning av dur och moll.

Låtarna blir roligare att spela om man vet något om den miljö i vilken de förr spelades och de människor som spelade dem. Jag har visserligen aldrig hört Gustav A berätta, men väl Helfrid (på de ovan nämnda banden) och hennes bror Albert (vid besök hemma hos honom i mitten av åttiotalet).

(Dessutom brukade jag klippa mig hos yngste brorsan Sven Douglas i Bredäng utanför Stockholm på sextiotalet – men på den tiden intresserade jag mig varken för Mörkö eller låtarna därifrån. För övrigt klippte han för kort i nacken, så jag bytte frisör)

Helfrid och Albert berättade om

- kvällar när de bar ut fioler och trångorgel på verandan och fortsatte spela med far och syskon, så att mor skulle kunna sova,
 - Tjädergubben, som lärde far många låtar och botade bölder på barnen med urin,
 - en kaxig karl som Gustav drog fingret av i fingerkrok,
 - Gustavs Fordson, Mörköns första traktor
- och mycket annat som ger låtarna en levande bakgrundsmiljö.

Det kan nog vara en slump vilken av Mörkölåtarna som jag börjar spela. Polskan som visas i notform härintill ligger bra till. Prova den om du inte spelat den förut!

Ingemar Lindquist

641 Polska
after Andersson

Melker Andersson

–spelmanslegend från Husby Oppunda

Olof Andersson träffade under arbetet med den stora samlingen Sörmlandslåtar, de flesta av vårt landskaps storspelmän. Om den legendariske Melker Andersson gjorde han följande notering: "Nyårsdagen 1936 dog i Östtorp en spelman av gamla stammen, vilken under sin krafts dagar, tack vare sin skicklighet på fiolen kunder räknas till eliten av Sörmlands spelmän. Vid sitt frånfälle var han landskapets äldste spelman och med sina förbindelser med den äldre generationens spelmän och med sin omfattande och utomordentligt värdefulla repertoar – vari ingick ett stort antal goda sextondelspolskor, vilka notoriskt leda sitt ursprung från 1700-talet – kan han sägas ha utgjort en förbindelseled mellan gammal och ny tid. Hans namn var Melker Andersson."

Melker Andersson var född i Råby-Rönö socken den 17/8 1840 och lärde sig i ungdomsåren trädgårdsmästaryrket.

Under den tiden vistades han i Västerås och Stockholm och blev då bekant med Karl Johan Ström, mer känd som "Blinda Kalle", som han ofta spelade med. Han hade också förbindelse med Karl Eriksson i Stigtomta, som också kallades "Blinda Kalle", samt "Glaboln" i Björkvik och Albert Ceder i Sättersta.

Melker Andersson hade lärt sig spela av en betjänt hos greve Wachtmeister på Kristineholm som hette Vedholm, och som var en framstående spelman. Från denne spelman hade han de flesta av sina melodier.

Melker Andersson deltog i spelmansstämman i Malmköping vid midsommaren 1922. Han var då 83 år gammal vilket inte hindrade att han tio år senare, 1932, deltog i spelmansstämman i Änhammar. Anna-Greta Frohm var en av åhörarna vid denna stämma och berättar att hon minns Melker Andersson som en lång, mager och prydlig man.

De låtar som finns upptecknade efter Melker Andersson har förmedlats av so-

nen Axel Axelsson, som var lantbrukare från Östtorp. Axel spelade inget instrument. Han började visserligen spela fiol i unga år, men måste sluta därför att fadern inte tålde de gnälliga nybörjartonen, som helt naturligt frambringades av unge Axel. Det hindrade inte att han likafullt kom att bevara faderns repertoar. Så här berättar Olof Andersson om Axel Axelsson:

–Tack vare sina omisskännligt musikaliska anlag och goda gehör tillägnade han sig emellertid faderns melodier. Genom sin förmåga att kunna sjunga dem på ett fullt spelmansmässigt sätt – varvid icke minst anmärkningsvärt är den noggrannhet varmed legaton, förslagsfigurer, de av fadern använda tonarterna och övriga detaljer, karaktäristiska för faderns spelsätt, återgavs – beredde det upptecknaren inga svårigheter vid noterandet av melodierna. Axelsson har, genom sin beredvillighet att medverka, på ett förtjänstfullt sätt bidragit till att det bästa och värdefullaste av faderns repertoar kunnat bevaras.

Ingemar Skoglund

220. Polska efter fadern

Du missar väl inte våra fina kurser

Här är de fyra närmaste. Passa på och anmäl Dig!

Ring till Ulf Lundgren, 08-550 864 64, så får Du hjälp att anmäla Dig!

Kurs nr 8-97	29 november 1997 Kl 9.00-17.00	Kurs nr 1-98	28 februari 1998 Kl 9.00-17.00
Plats	Frustuna Hembygdsgård, Gnesta	Plats	Frustuna hembygdsgård, Gnesta
Program	Låtar efter Widmark. Lär Dig nya, spännande låtar efter en av våra legendariska spelmän och hans lärjungar	Program	Spela i grupp. Spela i grupp är kul, men ibland är det svårt att "få ihop det". Kom och få goda råd på vägen.
Deltagarkrav	Ej nybörjare Fiol	Deltagarkrav	Mindre Grupper
Lärare	Christina Frohm	Lärare	Ulf Lundgren
Kurs nr 2-98	28 mars 1998 Kl 9.00-17.00	Kurs nr 3-98	18 april 1998 Kl 9.00-17.00
Plats	Frustuna Hembygdsgård, Gnesta	Plats	Frustuna Hembygdsgård, Gnesta
Program	Axels och Elnas låtar. Lär Dig spela nya, spännande låtar efter två av våra finaste spelmän, Axel och Elna An- dersson och med deras främste lärjunge.	Program	Viskurs med Eva Tjørnebo. Vem vill inte kunna sjunga med samma kärlek, värme, glädje, rytm och sväng som Eva kan. Miss inte den här kursen Du får många nya favorit- visor.
Deltagarkrav	Ej nybörjare Fiol		
Lärare	Leif Johansson		

Redaktionsadress: c/o Nils Häggbom
Blidvägen 6, 137 57 Västerhaninge

Odén Christer
Täppstigen 3
645 91 Strängnäs

Svenska Låtar, Södermanland

Vår landskapsdel av det klassiska storverket. 207 uppteckningar. Faksimil av originalutgåvan från 1935
Pris 50:-

A G Rosenberg, 420 Svenska Danspolskor

från Södermanland och andra landskap. Faksimil efter utgåvor från 1876–1882
Pris 60:-

Sörmländska visor del I, II, III

Visor för praktiskt bruk från den sörmländska traditionen. Ett 30-tal visor i varje del.
Pris 20:-/styck, kassetter 50:-/ styck

A P Andersson

75 låtar och visor från Södermanland och Närke upptecknade 1880 av skolläraren i Västra Vingåker, August Petter Andersson.
Pris 60:-

August Karlssons låtar

49 låtar från södra Uppland och norra Sörmland som August Karlsson spelade dem.
Pris 50:-

50 Sörmlandslåtar för två fioler

Utgiven till minne av Olof Andersson. Arrangerade av Olof Andersson
Pris 50:-

Sörmlandslåtar

av C G Axelsson, Flodafors. Utgiven 1960. Egna kompositioner.
Pris 50:-

Folkmusik från norra Södermanland,

K P Leffler. Faksimil efter utgåvor från 1899–1900.
Pris 75:-

Morfars fars dansmusik

Berättelser och beskrivningar om den äldre generationens dansnöjen och spelmän och hur traditionen lever idag.
Pris 25:-

August Lindblom

97 låtar ur två spelmansböcker från 1836 och 1856 samt historik om den legendariske storspelmannen.
Pris 50:-

Sörmländska allspelslåtar

Norhäfte samt kassett med gamla och nya allspelslåtar från vårt landskap.
Pris 40:-

Visor & versar

Av Anders Björklund och Gunnar Nordlinder, 87 Sjömansvisor från alla de sju haven.
Pris 50:-

I den sköna Vingåkersbygden, kassett

Folkmusik från Vingåker med Simmings, Anita Hedlund och Christina Frohm.
Pris 50:-

Välkommen till världen, kassett

Visor och ramsor för små och stora barn från den sörmländska traditionen, med våra bästa vissångare.
Pris 50:-

Mina 80 år som spelman 1916-1996,

Axel Andersson minnesbok.
Pris 150:-

Beställ hem våra böcker, noter och kassetter så här:

Ring din beställning till Torsten Gau, tel. 016 – 42 00 70 eller skriv till honom på adress Mestavägen 1A, 632 33 Eskilstuna, så får du ett paket med faktura på posten. Porto tillkommer.